

**Sport, nonprofitok, civilek: Foglalkoztatás és önkéntesség vizsgálata
Magyarországon és Romániában**
**Sport, nonprofit and civil organisations: The investigation of
employment and volunteering in Hungary and in Romania**

DAJNOKI K¹, SZABADOS GY. N., BÁCS Z., BÁCSNÉ BÁBA É.², KŐMÍVES P. M.

Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Vezetés- és Szervezéstudományi Intézet,
dajnoki.krisztina@econ.unideb.hu;

Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Vezetés- és Szervezéstudományi Intézet,
szabados.gyorgy@econ.unideb.hu

Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Számviteli és Pénzügyi Intézet,
bacs.zoltan@econ.unideb.hu

Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Sportgazdasági és –Menedzsment Intézet,
bacsne.baba.eva@econ.unideb.hu

Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Világgazdasági és Nemzetközi Kapcsolatok Intézet,
komives.peter.miklos@econ.unideb.hu

Absztrakt

Magyarországon és Romániában a rendszerváltás körül kezdtek egyre nagyobb számban megjelenni a civil szervezetek, amelyek túlnyomó többségükben valamilyen kulturális, sport vagy közcélú feladat ellátására jöttek létre. Ugyanezen időszakokra tehető a két országban a foglalkoztatás szerkezetének komoly megváltozása is, hiszen, az addig a munkáltatói oldalon túlnyomórészt az állam által dominált munkaerőpiacon, egyre nagyobb szerep jutott a magántulajdonban álló munkáltatóknak is. Ezzel egyidejűleg fokozatosan megjelentek azon civil szervezetek is, amelyek munkáltatóként munkavállalókat is foglalkoztattak. A főállású munkavállalók foglalkoztatása mellett a civil szervezetek esetén kifejezetten jellemző, hogy a tevékenységek egy jelentős részét önkéntesek részvételével tudják megoldani. Az önkénteskedés mind Magyarországon, mind pedig Romániában egyre gyakoribb. Különösen gyakran fordul elő az önkéntes munkavégzés a sportokkal foglalkozó civil szervezetekben, a kisebb-nagyobb sportesemények szervezése kapcsán. A tanulmány célja az érintett szektorok foglalkoztatási jellegzetességeinek feltárása az önkéntességgel összefüggésben, különös tekintettel a sportok területén aktív nonprofit és civil szervezetek vizsgálatára, illetve a sport területén mérhető önkéntességre. A hipotézisvizsgálat eredményei alapján megállapítható, hogy a különböző politikai múlt miatt valóban volt némi késedelem Romániában a civil szféra fejlődésével kapcsolatosan. Mind Magyarország, mind pedig Románia esetében jelentős az önkéntes munkavégzés szerepe. A sport területén a különböző sportegyesületek, sportklubok üzemeltetése, valamint a nagy sportesemények szervezése kapcsán megkerülhetetlenné vált az önkéntesek szerepe.

Kulcsszavak: civil szervezet, foglalkoztatás, önkéntesség, Magyarország, Románia

¹ <https://orcid.org/0000-0002-3340-5069>

² <https://orcid.org/0000-0002-0733-6637>

Abstract

The civil organisations started to appear more often around the local regime changes in Hungary and Romania. Most of these civil organisations aimed to perform different tasks in culture, sports or other public purposes. At the same period in the two named countries, Hungary and Romania, a significant change began in employment. Before the regime changes in the two countries, the most important actor on the employer's side was the state itself. However, after 1989, private companies started to employ more employees and play a greater role in the labour market. At the same time, several civil organisations appeared on the local labour markets that could employ people. However, some of these organisations employed a few volunteer employees who covered most of the activities related to the organisational aims of these organisations. Volunteerism became more popular in Hungary and Romania as well. Volunteering is widespread in sport-focused civil organisations in connection with organising smaller or major sporting events. The study aims to explore the employment characteristics of the sectors concerned in the context of volunteering, particularly the study of non-profit and non-governmental organisations active in the field of sport and measurable volunteering in the field of sport. Based on the hypothesis test results, it can be concluded that due to the different political past, there was indeed some delay in developing the civil sphere in Romania. In the case of both Hungary and Romania, the role of voluntary work is significant. In sports, the role of volunteers has become unavoidable in connection with the operation of various sports associations and sports clubs and the organisation of large sports events.

Keywords: civil organisation, employment, volunteerism, Hungary, Romania

JEL kódok: I31, J01, J21, L83, Z22

Bevezetés

A foglalkoztatás kérdései mindig aktuális vizsgálati témát jelentenek, különösen Kelet-Közép-Európában, ahol a rendszerváltásokat követően jellemzően jelentősen növekedett a munkanélküliség szintje (Lipták, 2015). Mindezzel párhuzamosan a térség foglalkoztatásának változásait az is jellemezte, hogy a korábban túlsúlyban lévő közvetlen állami, vagy állami tulajdonú vállalatnál történő foglalkoztatás jelentősége csökkent, ezzel párhuzamosan pedig egyre többen kezdtek dolgozni az erősödő magánszektorban (Fodor – Glass, 2018). A foglalkoztatásban a multinacionális nagyvállalatok szerepe is növekedett, amelyek jellemzően a kelet-közép-európai országok rendszerváltásait követően jelentek meg a térség országaiban, hogy tőkebefektetésükkel aknázzák ki a régió által kínált gazdasági előnyöket (Drahokupil – Myant, 2016). Az állam és a nagyvállalati szektor nem nyújt mindenki számára egyenlő lehetőséget és esélyt az elhelyezkedésre, akadnak olyan társadalmi csoportok, akik kiszorulnak az ott végzett munka lehetőségéből. Az ilyen munkavállalók egy része a nonprofit szektor felé fordul, ott keres állást, a nonprofit szervezetek pedig voltaképpen tudatosan készülnek foglalkoztatásukra. Ez a gyakorlatban egyáltalán nem jelenti azt, hogy a nonprofit szektorban kizárólag a más szektorokból kiszoruló munkavállalók dolgoznának, ugyanakkor a nonprofit szervezetekre jellemző az említett társadalmi szerep ellátása (Pierog, 2013; Pierog et al, 2014; Pierog et al., 2015; Orbán, 2019). Havasi (é. n.) szerint a nonprofit szervezetek helyzete azért is tekinthető különösen bonyolultnak, mert a társadalmi igazságosság elve és az egyedi célkitűzéseik mellett a gazdaság általános szabályainak és működési elveinek is meg kell felelniük (Pierog, 2016; 2019).

A fentiekre tekintettel nem lehet kérdéses a nonprofit és civil szervezetek jelentősége a foglalkoztatásban Magyarországon és Romániában sem. Vizsgálatunkban az érintett szektorok foglalkoztatási jellegzetességeit elemeztük, illetve vizsgálatokat folytattunk az önkéntességgel összefüggésben. Vizsgálati eredményeink közül a nonprofit, ezen belül pedig a civil szféra szervezeti, illetve a humán háttérének sajátosságait Magyarországon és Romániában korábbi tanulmányunkban publikáltuk (Szabados et al., 2019) és megállapítottuk, hogy mindkét országban jelentős lemaradást

mutat a civil szektor a nyugat-európai országokhoz képest. Jelen cikkben a sport területén aktív nonprofit és civil szervezetek vizsgálatára helyezzük a fókuszot, illetve a sport területén mérhető önkéntességre. A témában végzett korábbi kutatási eredményeinkre (*Szabados et al., 2019; Dajnoki et al., 2020; Szabados et al., 2020a*) alapozva, jelen tanulmányunkat az alábbi hipotézisek mentén építettük fel:

Hipotézis 1: A különböző politikai múlt miatt vélhetően feltételezhető némi késedelem Romániában a civil szféra fejlődésével kapcsolatosan, itthon hamarabb duzzadt fel a számuk és több civil szervezet is van. Az aktivitásuk is feltehetőleg nagyobb.

Hipotézis 2: Románia az Unió csatlakozást követően beérte és meghaladta humán kapacitás tekintetében Magyarországot: magasabb az önkéntesek aránya, több a foglalkoztatott, több önkéntes segíti a civil szervezeteket.

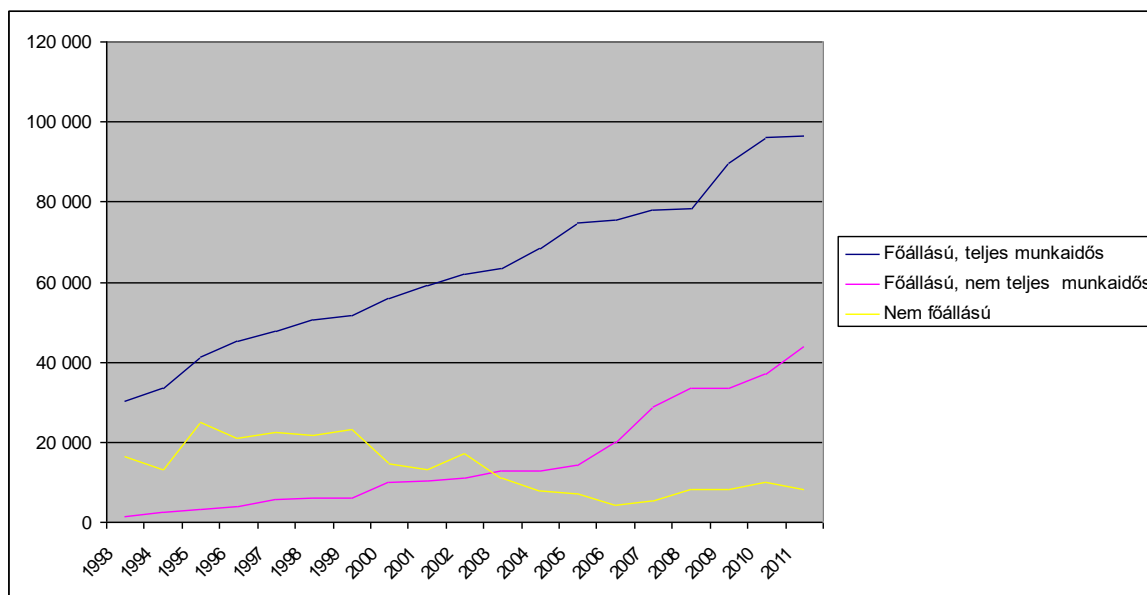
1. A két ország foglalkoztatási viszonyai a nonprofit és klasszikus civilek tekintetében

Magyarországon a rendszerváltást megelőzően kezdett el növekedni a civil szervezetek iránt a társadalmi érdeklődés (*Szabados et al. 2020a*). Jelenleg az országban igen nagy számban működnek civil szervezetek, amelyek jogi státuszát önálló jogszabály, a 2011. évi CLXXV. törvény rendezi. Hazánkban az egyesületeket és a magánalapítványokat tekinthetjük klasszikusan civil szervezeteknek, ezek túlnyomó többsége pedig valamilyen kulturális, sport vagy szabadidős tevékenységre jön létre (*Szabados et al. (2020b)*). A civil szervezetek megjelenése és megerősödése jól beleillik mindazon folyamatokba, amelyeket a rendszerváltás politikai és gazdasági változásaival összefüggésben fejt ki *Tőkés et al. (2019)*, a piaci liberalizáció kapcsán pedig *Fenyves et al. (2019a; 2019b)*.

Salamon et al. (2003:54) szerint „a fejlett országokhoz képest a kelet-európai országok nonprofit szektorai lényegesen alacsonyabb foglalkoztatási potenciállal rendelkeznek”. 2003-ban Magyarországon az összes foglalkoztatott 0,9 százaléka, Romániában 0,4 százaléka dolgozott a szférában. Romániára vonatkozóan egy 1999-es adat (*Salamon et al., 1999*) 37 ezer teljes munkaidőre átszámított létszámot említ, 4 év alatt jelentős változás nem igazán történt. Egy 2009-es évre vonatkozó közlemény szerint (*Lambru – Petrescu 2012:167*) a 23 ezer aktív nonprofit szervezet összesen kb. 110 ezer főt foglalkoztat. 2010-ben közel 61 ezer fő a nonprofit szektor foglalkoztatottjainak száma (*Lambru – Petrescu 2013:6*). A tanulmány egyébként maga is egy igen kiemelkedő fejlődésről számol be mind az aktivitás, mind a foglalkoztatás erősödésében az elmúlt néhány évben.

Salamon et al. (1999) alapján 1999-ben a nonprofitok által foglalkoztatottak száma hazánkban 44 ezer fő. Magyarországon 2010 és 2011 között 3,9%-kal nőtt a nonprofit szektorban a munkaviszonnyal rendelkezők száma, az összlétszám 2011-ben így meghaladta a 149 ezret. 2012-re ez a szám valamelyest visszaesett, 2011 és 2012 összevetésében 4 százalékos csökkenés volt mérhető a nonprofit szektorban munkaviszonnyal rendelkezők számát illetően. Az itt foglalkoztatottak összlétszáma 2012-ben meghaladta a 144 ezer főt (*KSH, 2014a*).

Az *1. ábra* a főállású, teljes munkaidőben foglalkoztatottak számának jelentős változását mutatja az 1993-as közel 30 ezres foglalkoztatotti létszámhoz képest, míg a nem főállású foglalkoztatottak száma alapvetően csökkenő tendenciát mutat. Több tényező (pl. támogatások, közfoglalkoztatás) indokolhatja a főállású, nem teljes munkaidőben foglalkoztatottak számának növekedését. 1999-re vonatkozólag 57 ezer foglalkoztatotról van adat, ez 2011-re közel 120 ezer fő, és 1993-hoz képest a szám közel 3 és félszeresére nőtt, ahol közel 96 ezer fő főállású, teljes munkaidős foglalkoztatott. A nonprofitokon belül nem a klasszikus civilek a legnagyobb foglalkoztatók (*KSH, 2014b*).

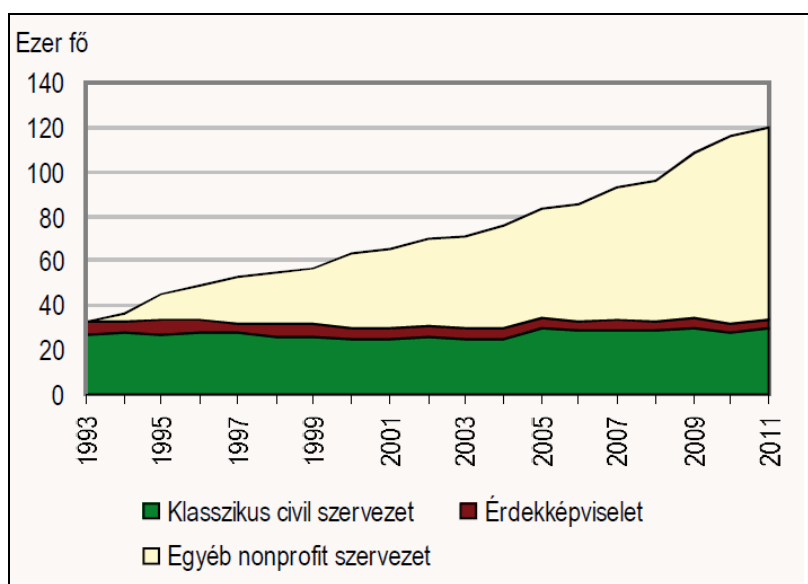

1. ábra: A nonprofit szervezetek által foglalkoztatottak számának változása típusonként

Figure 1. Change in the number of people employed by non - profit organizations by type

Forrás: KSH (2014b)

A számított foglalkoztatottak mintegy negyede jutott az egyesületekre és alapítványokra, 2012-re ez az adat jelentősen nem változott, sőt a klasszikus civil szektor foglalkoztatottjainak száma szinte a szféra újbóli megjelenése óta nem is igazán változott jelentősen (2. ábra). A klasszikus civilek közel 10%-ának volt fizetett alkalmazottja, és ezek javarésze főállású, csak 1,5% az eltérés (KSH, 2014c).

2. ábra: A foglalkoztatottak száma szervezeti típus szerint

Figure 2. Number of employees by type of organization

Forrás: KSH (2014c)

A fizetett alkalmazottak megoszlását legfontosabb tevékenységek függvényében az 1. táblázat mutatja be. Az adatok alapján megállapítható, hogy 2003-ban kulturális területen volt mindkét országban a legtöbb foglalkoztatott, ám kétségtelen, hogy a fejlődési sajátosságok miatt a korábbi adatok nem feltétlenül hűek (Salamon et al., 2003).

1. táblázat: Fizetett foglalkoztatottak megoszlása tevékenységi területek alapján a két országban
Table 3. Distribution of paid employees based on areas of activity in the two countries

Ország	Kultúra	Oktatás	Egészségügy	Szociális szolgáltatás	Fejlesztés	Szakmai érdekképviselet	Összesen (fő)
Románia	34%	17,9%	13,1%	20,7%	3,6%	3,6%	37,4 ezer
Magyarország	38,1%	10%	4,5%	11,1%	13,2%	16,1%	44,9 ezer

Forrás: Salamon et al. (2003:54)

Megállapítható, hogy a fizetett alkalmazottak szektorális megoszlása a két országban eltérő. Romániában a kultúra, szociális szolgáltatás, oktatás és egészségügy hangsúlyosabb, addig hazánkban a kulturális, oktatás, szakmai érdekképviselet és fejlesztés területen a legnagyobb a foglalkoztatottak aránya.

2. Önkéntesség a sportban

Az önkéntesség kutatása a nyugati világban igen kiterjedt, azonban nem férhet kétség ahhoz, hogy önkéntességgel a világ minden országában, minden területén találkozni lehet. Olyan jelentős angolszász országokban, mint például az Amerikai Egyesült Államok, az Egyesült Királyság vagy Ausztrália, felmérések szerint nagyjából minden negyedik ember végzett valamilyen önkéntes tevékenységet 2010-et követően. Az önkéntesség keretében valaki az idejét, (munka)erejét, szaktudását vagy tapasztalatait ajánlja fel mások, jellemzően valamilyen szervezet számára, ingyenes felhasználás céljából. A világon tapasztalható, hogy a nagy sportesemények kapcsán az önkéntesség jelentősége kiemelkedő. A vancouveri olimpia idején a kanadaiak közel fele végzett önkéntesként valamilyen tevékenységet (Benson – Wise, 2017). Miként arra Nichols et al. (2019) is felhívták a figyelmet, az önkéntesség, ezen belül is a sportokhoz kapcsolódó önkéntesség egyéni motivációi is igen változatosak. Azok között az önérdkek érvényesítése és az önzetlen, altruista indokok egyaránt megtalálhatók: az előbbieket közé tartozik például azon önkéntesek köre, akik egy hangzatos sorral szeretnék kiegészíteni önéletrajzukat, de nem elhanyagolható a belső hiányérzet kielégítése sem (Gergely – Pierog, 2016) míg az utóbbiak közé például azok, akik ilyen módon szeretnék támogatni a helyi közösségeket. Noha az önkéntességhez kapcsolódó egyéni motiváció igen fontos háttértényező, összességében mégis annak van a legnagyobb jelentősége, hogy az egyének vállaljanak valamilyen önkéntes munkát. A sportokhoz kapcsolódó önkéntes munka igen sokszor ahhoz a sportklubhoz kötődik, ahol vagy maga az önkéntes, vagy az önkéntes gyermeke igazolt sportoló, illetve – amennyiben a sportklubot nem csapatként, hanem valamilyen sportolási célra használt helyként értelmezzük – rendszeres vendége. Wicker (2019) az önkénteseket két csoportra osztja: a mag-önkéntesekre, vagyis a sportklubok és sportesemények keménymagjára, akik valamilyen formális pozíciót is betöltenek az önkéntes tevékenység kapcsán, illetve azokra az önkéntesekre, akik egy-egy nagyobb esemény kapcsán, illetőleg esetleg segítik munkájukkal a működést, szervezést.

Nichols (2017) a magyar és európai sporttal kapcsolatos önkéntességi szintről is közöl adatokat. Eszerint Magyarországon a 15 évnél idősebb lakosság 6%-a vett részt olyan önkéntes munkában, amely sportokkal függött össze. Ez az érték ugyan elmarad egyes észak-európai és nyugat-európai országok hasonló eredményeitől, azonban megközelíti az Európai Unió egészében mért 7%-os átlagot. Az uniós tagállamok közül Svédország teljesített a legjobban a sportokhoz kapcsolódó önkéntes munkavégzés területén, amely Norvégiával holtversenyben 25-25%-os eredményt ért el. Svájc hasonló értéke 22%, Dániáé és Hollandiáé 18-18%, Finnorszáé 13%, Ausztriáé 12%, míg az Egyesült Királyságé és Németorszáé 10-10%. A volt keleti blokk országai közül az uniós átlagot meghaladó eredményt ért el Észtország és Szlovénia (12-12%) és Csehország (10%), míg Lengyelország 3%-os eredménye lefelé tér el az átlagtól. A nyugat-európai országok közül nem éri el az Európai Unió átlagát a sportokhoz kapcsolódó önkéntesség mértéke Spanyolországban (4%), illetve Görögországban és Olaszországban (3-3%), míg Franciaország eredménye megegyezik az uniós átlaggal. Felmerülhet a kérdés, hogy miként lehet növelni a sportokkal foglalkozó önkéntesek számát – erre azonban nem egyszerű válaszolni, hiszen a korábban ismertetettek szerint az önkéntesek motivációja igen változatos lehet. Petrenko (2018) ukrán mintán végzett vizsgálata alapján ugyanakkor megállapította, hogy az

egyetemi hallgatók sportokkal összefüggően végzett önkéntesi aktivitását akkor lehetne növelni, ha például az önkéntesek kötelező biztosításban részesülnének önkéntességük ideje alatt, amennyiben az önkéntes munkavégzéshez kapcsolódó költségeik visszatérítésre kerülnének, illetve amennyiben a sportokhoz kötődő önkéntesség beszámíthatna a felsőoktatási képzések részeként megjelenő kötelező szakmai gyakorlatok időtartamába. *Krajňáková et al. (2018)* is kiemelik, hogy az önkéntes munkavégzéssel az emberek fontos tapasztalatokra tehetnek szert, amelyek elismerése a gyakorlatban szerzett tudás formalizálása szempontjából is jó gyakorlat lehet.

Magyarországon a fiatalok körében az Európai Unió átlagnál nagyobb mértékben jellemző az önkéntes munkavégzés, amit részben az is okoz, hogy az érettségi vizsga teljesítésének előfeltétele, hogy a középiskolások önkéntes munkát végezzenek. Az önkénteskedő fiatalok körében kiemelkedően gyakori, hogy valamilyen sportszervezet keretében, vagy valamilyen sporteseményhez kötődve végezzenek önkéntes tevékenységet (*Bácsné Bába et al., 2018*). Egy-egy kiemelkedő jelentőségű sportverseny esetén a lebonyolításba bevont önkéntesek száma akár a több ezer főt is elérheti, így az ők toborzása, szervezése és irányítása egyaránt összetett feladat. Magyarországon a Győrben megrendezett Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál 2017-es eseménye ilyen téren jó példa lehet, hiszen itt mintegy másfélezer önkéntes vállalt szerepet a rendezvény sikeres lebonyolításában (*Jakab, 2017*). A sportok és az önkéntesség között fennálló kapcsolatot külföldi és magyar példák, kutatási adatok alapján *Perpék (2017)* is megerősíti, aki kiemeli, hogy az önkéntesek jelentős hányada foglalkozik előszeretettel úgynevezett expresszív területekkel, így a kultúrával, a jogvédelemmel vagy éppen a sporttal. Ez az eredmény egybecseng a nemzetközi mintákon az 1990-es évek óta folytatott különböző kutatások kimenetével is.

Dajnoki et al. (2015) és *Gősi (2017)* a sportokhoz kötődő atipikus munkavégzési formákat vizsgálva az önkéntes munkavégzést is ilyenként említi. Az önkéntes munkához kötődő atipikus jelleg abból fakad, hogy az önkéntesek eltérő munkajogi szabályozás alá esnek. Ez részint annak köszönhető, hogy az önkéntesek munkáját kifizetés nélkül is szerepeltetni kell a számviteli elszámolásokban. *Gősi (2020)* a sporteseményekhez kötődően, az irányadó jogszabályoknak megfelelően az önkéntesség két típusát határolja el: a közérdekű önkéntességet és a közösségi szolgálatot. Ez utóbbi vonatkozik a korábban már említettek szerint az érettségi előtt álló középiskolásokra. Az előbbi kategóriába pedig minden olyan egyénileg, vagy csoportosan folytatott tevékenység, amelyet a közös jó elérése érdekében, anyagi ellenszolgáltatás nélkül végeznek alkalmi jelleggel, vagy rendszeresen az emberek. *Balogh et al. (2019)* felmérése alapján a sportesemények fogyasztói körében is kifejezetten gyakori az önkéntes munka formájában végzett jótékonykodás Magyarországon.

A sporthoz kapcsolódó önkéntességnek a munkaerőpiaci hatásokon túlmutatóan is van gazdasági relevanciája. Mint arra *Szenyéri et al. (2019)* a FINA 2017-ben Budapesten megrendezett vizes világbajnokságán önkéntesen munkát végző emberek mintáját vizsgálva megállapították, ha kisebb mértékben is, de növekedtek az önkéntesek kiadásai. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy az önkéntes munkához kapcsolódóan a feladatokat ellátó embereknek pénzbe került a szerepvállalás, ami a vizsgált esemény vonatkozásában elsősorban emléktárgyak vásárlásában merült ki, azonban ez a vidékről érkező önkéntesek esetében csak annak volt köszönhető, hogy a szervezők ingyenes szállást biztosítottak a nem budapesti önkénteseknek. Emellett a vidéki önkéntesek maguk állták a fővárosba jutás költségeit is. Mindez összhangban van *Petrenko (2018)* korábban már kiemelt gondolatával, aki az önkéntes munkavégzéshez kötődő költségek visszatérítésének jelentőségét hangsúlyozta. Hasonló tendenciák olyan jelentős sportesemények kapcsán is megfigyelhetők, mint például a Formula 1 egyes versenyei, az olimpiai játékok vagy a labdarúgó világbajnokság, amelyek számos egyéb gazdasági és társadalmi hatással is bírnak (*Harrington et al., 2000; Baum – Lockstone, 2007; Koo – Tan, 2017; Harangi-Rákos et al., 2019a; Harangi-Rákos et al., 2019b; Nagy et al., 2019; Pereira et al., 2019; Johnson et al., 2020*). Egyértelmű, hogy az önkéntesség akkor is megkerülhetetlen jelentőségű marad a sportok esetében, hogyha azok, miként azt *Lakatos et al., (2019)* is kiemeli, egyre gyakrabban profitorientált formában működnek.

Románia esetében az irányadó jogszabályok az önkéntes munka elismerésének feltételeként szabják, hogy az ellátott tevékenységhez valamilyen közérdek fűződjön. Ennek eredményeként például a rokonoknak, szomszédoknak, ismerősöknek nyújtott segítség a tevékenység informális jellege mellett nem lesz önkéntes munkaként elismerhető – még akkor sem, ha azt a közösség széleskörű tisztelete övezi. A szabályok alapján azonban Romániában is van arra lehetőség, hogy a sportszervezeteknél,

kluboknál, illetve sportesemények kapcsán végzett önkéntes munkát hivatalosan is elismerjék ilyenek (*Scârneci-Domnişoru – Şimon, 2019*).

Románia esetében a nem kormányzati szervek, vagyis az NGO-k működése a rendszerváltásig tiltott volt, vagyis ilyen szervezetek csak 1990-et követően kezdhették meg a működésüket. Ez a körülmény jelentős hatást gyakorolt az önkéntességre is, illetve a jelenség meghonosodására, elterjedésére. Miként a világon másutt is, úgy Romániában is kimutatható az önkéntesség és a gazdasági fejlettség közötti kapcsolat, amely szerint az ország fejlettebb, nagyvárosiasabb térségeiben sokkal gyakoribb az önkéntes munkavégzés, mint a szociális krízissel küzdő területeken. Ez jól megfigyelhető például Temesvár környékén, ahol erősödik az önkéntesség, míg a Zsil völgyében tapasztalható gazdasági krízis épp ellenkező hatást ért el. Románia esetében kiemelkedő a környezeti célú önkéntesség mértéke, emellett az oktatási célú önkéntesség is jelentős arányt foglal el. Ez utóbbi kategóriát kiterjesztően értékelik, hiszen például az ingyenesen végzett táncoktatás is oktatásnak minősül majd, nem pedig sportnak (*Dragan – Popa, 2017*). Román nagyvállalatok esetében is megfigyelhető, hogy munkavállalók számára szervezett formában biztosítanak önkénteskedési lehetőséget. Az ilyen megmozdulások igen népszerűek a dolgozók körében (*Obrad – Gherheş, 2018*).

Összességében Románia esetében is megállapítható, hogy számos pozitív társadalmi cél megvalósítása érdekében tevékenykednek önkéntesek. Ezek között pedig mindenképpen ki kell emelni a sportokat, hiszen itt is jelentős szerepet vállalnak az önkéntesek mind a sportklubok és sportegyesületek működtetésében, mind pedig a sportesemények szervezésében (*Roman et al., 2018*).

3. Az önkéntesség a munkaerőpiacon

Az önkéntes munkavégzés többet jelent annál, mintsem, hogy valaki úgy végezzen munkát, hogy azért ne kapjon pénzbeli ellentételezést. Az önkéntes munka eredményeként a munkavállalók egyfajta áramlási folyamatba kerülnek, amelyben ők maguk egyfelől különböző tevékenységeket végeznek el, másfelől pedig többet kapnak vissza saját befektetéseiknél, csak hogy nem pénz, hanem elégedettség, tapasztalat, fejlődés, teljesítmény, kiteljesedés és szocializáció formájában. Nem minden ember lesz azonban hajlandó önkéntesként munkát végezni, míg másokat a szabadidő hiánya foszt meg az önkénteskedés lehetőségétől (*Apostu, 2017*). Az önkéntesség egyik különleges típusa a vállalati önkéntesség. Ebben az esetben a munkavállalók a munkáltató szervezésében vehetnek részt önkéntes munkavégzésben. Az ilyen elfoglaltságok erősítik a munkáltatói és munkavállalói oldal között a szervezeten belüli bizalmat, illetve jól bizonyíthatják a munkáltatók elkötelezettségét azon települések lakossága, azon közösségek irányába, amelyeket a szervezet működése érint. A vállalati önkéntesség erősíti a munkavállalói oldal participációját a szervezet működése kapcsán és erősíti az összetartozás tudatát (*Păceşilă, 2017*).

Az önkéntesség megítélésekor alapvetően kétfajta információforrásra lehet támaszkodni. A szokásos munkaerőpiaci felmérések során az utóbbi időben az önkéntességre vonatkozóan is gyűjtene adatokat itthon. Ez az adat a teljes, 15-74 éves népességre vonatkozik, és nemcsak a nonprofit szervezetekhez kapcsolódó önkéntességet mutatja. Egy más jellegű adat az, hogy minden év tavaszán a szokásos statisztikai hivatali felmérés keretében a nonprofit szervezetek szolgáltatnak adatokat saját önkéntes hátterükre vonatkozóan. Romániában a módszertani megítélés nem egyértelmű, több párhuzamos adatból kell dolgozni, ez utóbbi esetben pedig nehezíti a helyzetet a beszámolási kötelezettség alulteljesítése.

A Study of Volunteering in the European Union Country Report Romania (*European Commission, 2014*) egy alacsonyabb szintű romániai önkéntességről számol be. Annak ellenére, hogy nagyjából egyidőben indult a többi kelet-európai országgal, már a kezdetekben is sokkal kevesebb civil szervezetet alapítottak, mely a társadalmi bizalom és a szövetkezési hagyomány hiányát jelzi. Az önkéntesség hagyományai ebben az országban az ingyenes, ám kötelező munkához kapcsolódtak (pl. mezőgazdasági betakarítás). *Voicu-Voici (2003)* szerint a kommunista rezsim gyakorlatilag erőtlenné tette a civil szektort. Az Európai Bizottság European Social Reality Reportja (*European Commission, 2007*) 2006-ban 18%-os aktív részvételi, vagy önkéntességi rátáról ír. A Study of Volunteering in the European Union Country Report Romania (2014) cikke egy nem igazán megbízható, bizonytalan önkéntes létszámra utal, mivel ezt csak a civil szervezetek adatai támasztják alá. Több becslést is figyelembe véve úgy látják a Szerzők, hogy a felnőtt lakosság 5,8-12,8% lehet önkéntes, így kb. 810 ezer és 1,5 millió fő közötti önkéntes bázisról beszélhetünk 2008-ban. *Dragomir (2010:1)* szerint ez

magasabb, a felnőtt lakosság 14,4%-a. Egy 2011-es cikk (*szabadsag.ro, 2011*) 700 ezer önkéntest említ. Ez az ország több, mint 20 milliós lakosságához képest mindössze 3-4% körüli. A férfiak és nők önkéntességi rátája között alig egy százalékos eltérés van a férfiak javára. Elsősorban a 30 év alattiak, illetve a 60-69 évesek önkéntességi rátája magas, ahol a fiatalok hajlandósága az elkötelezettséggel, az idősebbeké feltehetőleg az egyházzal van összefüggésben. A vallási hatást kivéve a korrallal az önkéntességi hajlam azonban egyértelműen csökken. Az önkéntesség bázisát elsősorban a magasabb képzettséggel rendelkezők alkotják, gyakorlatilag a minél magasabb végzettség magasabb önkéntes aktivitással párosul. Az önkéntesek gyakorlatilag elenyészően alacsony aránya munkanélküli (8,2%). A havi önkéntes órák száma változó, de legnagyobb részét, kb. felét a havi 10-20 órát önkéntességgel töltők teszik ki. A forrásteremtő tevékenységek jelentős tételt képviselnek az önkéntes órákban.

Egy 2010-es tanulmány (*FDSC, 2010*) ír arról, hogy a felnőtt népesség mindössze 4 százaléka önkénteskedik a nonprofit szervezetek keretében, ez közel 560 ezer főt jelent, ami egyúttal azt is jelenti, hogy az önkéntesek javarészt a civil szervezetekhez kapcsolva jelennek meg. Teljes munkaidős foglalkoztatottra számított adattal nem találkoztunk erre az időszakra vonatkozóan, ez a magyarországi arányt figyelembe véve közel 27 ezer fő teljes foglalkoztatottat jelenthet. A foglalkoztatottak számával ezt korrigálva (61 ezer fő) közel másfél fő teljes munkaidőben foglalkoztatott esik egy szervezetre. *Dragan és Popa (2017)* a nyugat-romániai térségek esetében már arról ír, hogy egy-egy nem kormányzati szervezet esetében 2,2 munkavállaló végez fizetett bér munkát, azonban azt is kiemelik, hogy a számadat csalóka, hiszen a fizetett munkaerő megoszlása korántsem arányos. Felmérésük szerint a vidéki Románia nagyvárosában több olyan nem kormányzati szervezet is működik, amely nagy számban foglalkoztat munkavállalókat, míg a kisebb településeken működő nagyszámú nem kormányzati szervezet egyáltalán nem rendelkezik fizetett munkavállalókkal, a tevékenységeiket önkéntesek bevonásával látják el.

Magyarországon az önkéntes munkában való részvételt tekintve egy 2006-os felmérés szerint (*European Commission, 2007*) az állampolgárok mindössze 17%-a vett részt, vagy végzett önkéntes munkát (az EU átlag végén vagyunk). A *KSH (2014)* adatai alapján hazánkban „a 15–74 évesek több mint egyharmada, mintegy 2 millió 557 ezer fő nyilatkozott úgy, hogy a felvételt megelőző 12 hónap során végzett valamiféle önkéntes tevékenységet. A nők részvételi aktivitása magasabb. Többségük közvetlenül (94,1%), szervezeteken keresztül csupán 3,3%, azaz itthon ez az adat alapján nem a civil szervezetek integrálják alapvetően az önkénteseket. Az önkéntességi aktivitás a korrallal összefüggésben van, a 45-49 évesek esetében a legmagasabb 41%-a, addig folyamatosan nő, majd ezt követően folyamatosan csökken, a 70-74 évesek 25%-ra. Az önkéntesség és a magasabb végzettség összefüggésben van egymással, a 8 általánosnál kevesebb végzettséggel rendelkezők 23,3%-ról a felsőfokú végzettségűek 38,5%-ra. Érdekes módon a foglalkoztatási viszonyokkal is összefüggésben van. A foglalkoztatottak inkább (37,3%), a munkanélküliek valamelyest kevésbé (36,3), míg az inaktívak legkevésbé hajlamosak önkéntes munkát végezni (30,4%). A családi állapot összefüggésben van az önkéntességgel, mivel a házasságban élők jóval magasabb arányban végeztek ilyen munkát (38,95), mint a nőtlenek, hajadonok (29,1%), vagy az özvegyek, illetve elváltak (32,7%)”.

Munkájuk 2011-ben nagyjából 49 millió munkaórát jelentett, mely 2012-re 50 millió munkaóra lett, a munkaérték pedig megközelítette a 2011-ben a 49 milliárd forintot, 2012-re az 54 milliárd Ft-ot. Az egyesületeknél és magánalapítványoknál tevékenykedett az önkéntesek több mint 94%-a 2011-ben (a klasszikus civil szervezeteknél a 40%-ot is eléri az ingyenes munkavégzés, ez 2012-ben is közel 37%), és az egyesületek, közttestületek, közalapítványok és nonprofit gazdasági szervezetek önkéntes munka igénybevétele alacsonyabb (17%). A 2012-es statisztika szerint az önkéntes munka 94%-a esett a klasszikus civilekre. A *KSH* a civil szervezetek szemszögén keresztül úgy látja (*Statisztikai Tükör, 2013*) hogy 2011-ben itthon a klasszikus civil szervezetek közel 454 ezer önkéntes kapacitással rendelkeztek. Számított főállású foglalkoztatottra vonatkoztatva ez nagyságrendileg kevesebb, csupán 22 ezer főt jelent, ez valamelyest növekedés, mivel korábbi magyar adat 10 ezer teljes munkaidősre számított önkéntesről ír.

Összességében tehát a klasszikus civil szervezeteknél nagyjából 52 000 fő főállású foglalkoztatottra számított humán kapacitásról beszélhetünk 2011-ben és valamivel többről (54 290) 2012-ben, (foglalkoztatott és önkéntes együtt), ami az alig több mint 57 000 szervezetet tekintve nem igazán jelentős, szervezetenként tehát alig éri el az egy főt a munkakapacitás (*Statisztikai Tükör, 2011; 2014*).

2. táblázat: Az önkéntesek megoszlása tevékenységi területek alapján a két országban
Table 2. Distribution of volunteers by area of activity in the two countries

Ország	Kultúra	Oktatás		Egészségügy	Szociális szolgáltatás	Jogvédelem	Nemzetközi kapcsolatok	Összesen
Románia	24,2%	12,8%		4,8%	41,5%	3,3%	6,1%	46,5 ezer
Magyarország	30,8%	4,1%		5,5%	33,5%	8,5%	2,3%	9,9 ezer

Forrás: Salamon et al. (2003:54)

Az önkéntességi területek összevetési is érdekes lehet, noha ez korábbi adatok alapján történt (2. táblázat). Úgy tűnik, hogy legjellemzőbb a szociális területen történő aktivitás, Romániában majd az önkéntesek felét, itthon közel harmadát bevonva, de igazából a kulturális területek hangsúlya sem elenyésző, Romániában ez alacsonyabb (24%), Magyarországon magasabb (30,8%) szinten. Egyébként legjellemzőbb a sport vagy szabadidős tevékenységekben való részvétel szerte Európában, és csak ezt követi a kultúra és a szociális terület (Salamon et al., 2003).

Összegzés

A tanulmányban megfogalmazott hipotézisekkel kapcsolatosan az alábbi következtetéseket fogalmaztuk meg:

A különböző politikai múlt miatt valóban volt némi késelelem Romániában a civil szféra fejlődésével kapcsolatosan, tehát igaz volt a hipotézis. Magyarországon hamarabb duzzadt fel a számuk és több civil szervezet is van, ám gyakorlatilag nem jelentős az eltérés. A szervezetek aktivitása itthon mind működés, mind beszámolási kötelezettség tekintetében valamelyest nagyobb, tehát ez egy igaz hipotézis volt.

A második hipotézis arra vonatkozott, hogy Románia az Uniós csatlakozást követően beérte és meghaladta humán kapacitás tekintetében Magyarországot: magasabb az önkéntesek aránya, több a foglalkoztatott, több önkéntes segíti a civil szervezeteket. Ez valóban így van, ugyanakkor hozzá kell tenni, hogy népessége közel 2-szerese az itthoni viszonyokhoz képest, tehát igazából ennek is szerepe van a magasabb számok mögött.

Összességében mind Magyarország, mind pedig Románia esetében jelentős az önkéntes munkavégzés szerepe. Számos olyan nemes társadalmi cél adódik mindkét ország esetében, amelyek megvalósításában az önkéntes munkavégzésnek is jelentős szerep jut. Ezek közül is ki kell emelni a sportok területét, ahol részint a különböző sportegyesületek, sportklubok üzemeltetése, részint pedig a nagy sportesemények szervezése kapcsán megkerülhetlenné vált az önkéntesek szerepe. A jól működő rendszer alapvetően megfelel a nyugati, gazdagabb országokban mért mintáknak, azonban – minthogy az önkéntességre való hajlandóság gazdasági fejlettség és anyagi helyzet függvénye is – annak mértéke még bővíthet annak érdekében, hogy elérhető legyen a gazdagabb országoknak megfelelő szint.

Köszönetnyilvánítás

A publikáció elkészítését az EFOP-3.6.2-16-2017-00003 számú projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

Irodalomjegyzék

- Apostu, S-A. (2017): *Analysis of the benefits of the volunteer in Romania*. Journal of Public Administration, Finance and Law, Vol. 11. pp. 223-229.
- Balogh, R, Molnár, A, Müller, A. (2019): *Társadalmi felelősségvállalás motivációjának megjelenése a sportesemények fogyasztói körében*. Magyar Sporttudományi Szemle, Vol. 20, No. 2. pp. 33-34.
- Baum, T. G, Lockstone, L. (2007): *Volunteers and mega sporting events: developing a research framework*. International Journal of Event Management Research, Vol. 3, No. 1. pp. 29-41.

- Bácsné Bába, É, Bács, Z, Pető, K, Müller, A, Pfau, C, Dajnoki, K, Molnár, A. (2018): *Önkéntesség a sportban*. International Journal of Engineering and Management Sciences, Vol. 3, No. 5. pp. 217-230.
- Benson, A. M, Wise, N. (2017): *Introduction: directions and insight in international sport volunteering research*. In: Benson, A. M, Wise, N. (szerk.): *International Sports Volunteering*. Routledge, Abingdon és New York. pp. 1-18.
- Dajnoki, K, Becsky A, Szabados Gy. N. (2015): *Sportszervezetek HR sajátosságai*. Campus Kiadó, 161 p. ISBN: 9789639822535
- Dajnoki K., Fenyves V., Bácsné Bába É., Kőmíves P. M, Szabados Gy. (2020): *Sportokkal foglalkozó civil szervezetek jellegzetességei, különös tekintettel a foglalkoztatásra*. International Journal of Engineering and Management Sciences (IJEMS): Vol. 5. No. 1. pp. 750-761. <https://doi.org/10.21791/IJEMS.2020.1.58>
- Dragan, A, Popa, N. (2017): *Social economy in post-communist Romania: What kind of volunteering for what type of NGOs?* Journal of Balkan and Near-Eastern Studies, Vol. 19, No. 3. pp. 330-350.
- Dragomir, R. (2010): *National report for Romania*. http://www.valuenetwork.org.uk/Documents%20for%20Website/Resources%20and%20reports/Draft%20versions/Nationalreport_romania_jan10_draft%20%283%29.pdf (2014.04.29)
- Drahokupil, J, Myant, M. (2016): *Dependent capitalism and employment relations in East Central Europe*. In: Delteil, V, Kirov, V. (szerk.): *Labour and social transformation in Central and Eastern Europe. Europeanization and beyond*. Routledge, London – New York. pp. 42-59.
- European Commission (2007): http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_273_en.pdf (2014.04.28)
- European Commission (2014): http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_ro_en.pdf (2014.04.28)
- FDSC (2010): http://www.fdsc.ro/library/Brosura%20_ingleza_final.pdf Utolsó letöltés: 2020. 11. 20.
- Fenyves, V, Pető, K, Szenderák, J, Harangi-Rákos, M. (2019a): *The capital structure of agricultural enterprises in the Visegrad countries*. Agricultural Economics – Zemedelska Ekonomika, Vol. 66, No. 4. pp. 160-167.
- Fenyves V., Pető K., Harangi-Rákos M., Szenderák J. (2019b): *A Visegrádi országok mezőgazdasági vállalkozásainak gazdasági és pénzügyi helyzete*. Gazdálkodás, Vol. 63, No. 6. pp. 459-473.
- Fodor, É, Glass, C. (2018): *Labor market context, economic development and family policy arrangements: Explaining the gender gap in employment in Central and Eastern Europe*. Social Forces, Vol. 96, No. 3. pp. 1275-1302.
- Gergely É., Pierog A. (2016): *Motivációs tényezők feltárása civil és profitorientált szervezeteknél*. GRADUS 3. 1. pp. 368-373
- Gósi, Zs. (2017): *Atipikus foglalkoztatási formák sportszervezeteknél*. Köztes-Európa, Vol. 9, No. 1-2. pp. 137-145.
- Gósi, Zs. (2020): *Atipikus munkavégzési formák sporteseményeken*. GRADUS, Vol. 7, No. 2. pp. 270-276.
- Harangi-Rákos M., Bács Z., Szenderák J. (2019a): *A 2012-es londoni nyári olimpia társadalmi hatásainak elemzése*. In: Bácsné Bába, É, Müller, A. (szerk.): *„Mozgással az egészségért” A fizikai aktivitás jelentősége a jövő munkavállalóinak egészségmegőrzésében. Nemzetközi konferencia és workshop. Válogatott tanulmánykötet*. Debreceni Egyetem, Debrecen. pp. 161-175.
- Harangi-Rákos M., Pöszmet T., Nagy A. Sz. (2019b): *A Formula 1 gazdasági hatásai*. In: Balogh, L. (szerk.): *Sport és társadalom*. Debreceni Egyetem Sporttudományi Koordinációs Intézet, Debrecen. pp. 83-92.
- Harrington, M, Cuskelly, G, Auld, C. (2000): *Career volunteering in commodityintensive serious leisure: Motorsport events and their dependence on volunteers/amateurs*. Loisir et Société – Society and Leisure, Vol. 23, No. 2. pp. 421-452.
- Havasi, V. (é. n.): *A közösg- és helyi gazdaságfejlesztés kapcsolódásai és egyes módszerei*. Forrás: http://www.konfliktus.uni-miskolc.hu/docs/k%3%B6fe_gazdas%3%A1g_cikk_HavasiVirag.pdf Utolsó letöltés dátuma: 2020. 11. 20.
- Jakab, P. (2017): *Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál (EYOF) Győr 2017 – imázs és önkéntesség*. In: Reisinger, A, Kecskés, P. (szerk.): *„Ifjúság – jövőképek”: Kautz Gyula Emlékonferencia*. Széchenyi István Egyetem, Győr. pp. 1-8.

- Jonshon, C. P., Everingham, C., Everingham, P. (2020): *The juggernaut effect: community resistance and the politics of urban motor-racing events*. Annals of Leisure Research, <https://doi.org/10.1080/11745398.2020.1818590>
- Koo, W., Tan, D. (2017): *Effectively using police volunteers in the „Little Red Dot” Singapore*. In: Albrecht, J. F. (szerk.): *Police reserves and volunteers. Enhancing Organizational effectiveness and public trust*. CRC Press, Boca Raton.
- Krajňáková, E., Šimkus, A., Pilinkienė, V., Grabowska, M. (2018): *Analysis of barriers in sports volunteering*. Journal of International Studies, Vol. 11, No. 4. pp. 254-269.
- KSH (2014a): <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/nonprofit/nonprofit12.pdf> (2014.03.21)
- KSH (2014b): http://www.ksh.hu/apps/shop.lista?p_lang=HU&p_temakor_kod=QV (2014.03.24)
- KSH (2014c): http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/nonprofit/nonprofit_humanero.pdf (2014.03.21)
- Lakatos, V., Erdey, L., Szűcs, N., Rózsa, A., Nagy, A. (2019): *Establishment of the customer perspective of the balanced scorecard system at sports enterprises through the example of a Hungarian football club*. Applied Studies in Agribusiness and Commerce – APSTRACT, Vol. 13, No. 1-2. pp. 5-16.
- Lambru, M., Petrescu, C. (2012): *Trends and challenges for social enterprises in Romania*. International Review of Social Research. Vol. 2. Issue 2. June 2012.
- Lambru, M., Petrescu, C. (2013): *Institutionalising social enterprises in Romania*. EMES-Socent Conference Selected Papers, No. LG 13-60. 4th EMES International Research Conference on Social Enterprise, Liege.
- Lipták, K. (2015): *Foglalkoztatási lehetőségek a határon túl – avagy a migrációs folyamatok vizsgálata a kelet-közép-európai térben*. DETUROPE – The Central European Journal of Regional Development and Tourism, Vol. 7, No. 3. pp. 28-49.
- Nagy A. Sz., Szabados Gy. N., Szenderák J., Harangi-Rákos M. (2019): *A Formula 1 társadalmi hatásainak elemzése*. In: Bácsné Bába, É., Müller, A. (szerk.): *„Mozgással az egészségért” A fizikai aktivitás jelentősége a jövő munkavállalóinak egészségmegőrzésében. Nemzetközi konferencia és workshop. Válogatott tanulmánykötet*. Debreceni Egyetem, Debrecen. pp. 149-160.
- Nichols, G. (2017): *Volunteering in community sports associations: A literature review*. Voluntaristics Review, Vol. 2, No. 1. pp. 1-75.
- Nichols, G., Hogg, E., Knight, C., Storr, R. (2019): *Selling volunteering or developing volunteers? Approaches to promoting sports volunteering*. Voluntary Sector Review, Vol. 10, No. 1. pp. 3-18.
- Obrad, C., Gherheș, V. (2018): *A human resources perspective on responsible corporate behavior. Case study: The multinational companies in Western Romania*. Sustainability 2018, 10(3), 726. <https://doi.org/10.3390/su10030726>
- Orbán, Sz. G. (2019): *A nonprofit gazdasági társaságok szerepe az emberi erőforrás gazdálkodásban Magyarországon*. International Journal of Engineering and Management Sciences, Vol. 4, No. 2. pp. 145-152.
- Păceșilă, M. (2017): *Corporate volunteering: Trends, benefits and challenges. Current situation in Romania*. Theoretical and Empirical Researches in Urban Management, Vol. 12, No. 2. pp. 19-29.
- Pereira, H. A., Cavalcante, C. E., Viana Bezerra, J. C., Torres, R. S. (2019): *Eventual voluntary motivation in sports: The F1 case*. Revista Pensamento Contemporâneo em Administração, Vol. 13, No. 2. pp. 34-48.
- Perpék É. (2017): *Önkéntesség közel s távol: hazai és nemzetközi helyzetkép*. In: Janák, K., Szép, K., Tokaji K-né. (szerk.): *Háztartási munka, önkéntes munka, láthatatlan munka I.: Háztartási és önkéntes munka mérése, elemzése*. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest. pp. 108-121.
- Petrenko, I. (2018): *Legal regime of sports volunteering*. Slobozhanskyi Herald of Science and Sport, No. 3(65). pp. 45-48.
- Pierog A. (2013): *Civil szervezetek "gazdasági érintettségének" vizsgálata*. Agrártudományi Közlemények / Acta Agraria Debreceniensis 52. pp. 139-145.
- Pierog A. (2016): *Civil szervezetek menedzsmentje – feladat végrehajtás és státusz vizsgálatok*. Közép-Európai Közlemények IX. évf. 2. sz.: No.33 pp. 117-123.
- Pierog A. (2019): *Managing Civil Organisations: Civil Management Model*. Annals of the University of Oradea Economic Science 2.

- Pierog A. – Vörös P. – Dajnoki K. (2014) *Civil szervezetek megítélése a munkaerőpiac tükrében*. Acta Scientiarum Socialium 1418-7191 17 40 pp. 111-120
- Pierog A. – Vörös P. – Dajnoki K. (2015): *Civil szervezetek szerepe a foglalkoztatásban és képzésben – Egy sikeres debreceni együttműködés*. Acta Scientiarum Socialium 1418-7191 43 pp. 47-56
- Roman, M, Muresan, L-M, Manafi, I, Marinescu, D. (2018): *Volunteering as international mobility: Recent evidence from a post-socialist country*. Transnational Social Review, Vol. 8, No. 3. pp. 258-272.
- Salamon, L. M, Anheier, A. K, List, R, Toepler, S, Sokolowski, S.W. (1999): *Global Civic Society-Dimensions of the Nonprofit Sector*. The Johns Hopkins Center for Civil Society Studies, Baltimore, MD
- Salamon, L.M, Sokolowski, S.W, List, R. (2003): *A civil társadalom világnézetben*. Civitalis Egyesület, Budapest.
- Scărneci-Domnişoru, F, Şimon, M. (2019): *Significances of volunteering for the senior citizens of Brasov (Romania)*. Socialinis Darbas, Vol. 17, No. 1. pp. 21-44.
- Statisztikai Tükör (2011): V. évfolyam 66. szám, 3.p. 2011. október 5. https://www.ksh.hu/apps/shop.kiadvany?p_kiadvany_id=9043&p_temakor_kod=KSH&p_lang=HU
- Statisztikai Tükör (2014): 2014/79, 8.p. 2014. július 30. https://www.ksh.hu/apps/shop.kiadvany?p_kiadvany_id=35294&p_temakor_kod=KSH&p_lang=HU
- Statisztikai Tükör (2013): VII. évfolyam 119. szám 4.p. 2013. december 23 <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/nonprofit/nonprofit12.pdf>
- szabadsag.ro (2011): <http://www.szabadsag.ro/szabadsag/servlet/szabadsag/template/article,PMMainArticleScreen.vm/id/2883> (2014.04.28)
- Szabados Gy. N., Bácsné Bába É., Fenyves V., Bács Z., Dajnoki K. Kovács S. (2019): *Sportcivil szervezetek és az emberi erőforrások összefüggése*. International Journal of Engineering and Management Sciences (IJEMS) Vol. 4. No. 3. pp. 146-154. DOI: 10.21791/IJEMS.2019.3.14.
- Szabados, Gy. N, Helmeczi A, Bácsné Bába É, Fenyves V, Bács Z, Dajnoki K. (2020a): *Sportcivil társaságok – megközelítések és tények*. International Journal of Engineering and Management Sciences, Vol. 5, No. 1. pp. 158-166.
- Szabados Gy. N., Bácsné Bába É., Fenyves V., Bács Z., Helmeczi A., Balogh R., Dajnoki K. (2020b): *Civil szervezetek beszámolási kötelezettsége, változások és tények*. Jelenkori Társadalmi és Gazdasági Folyamatok, Vol. 15, No. 1-2. pp. 135-147.
- Szenyéri, V, Michalkó, G, Fotiadis, A. (2019): *A FINA világbajnokság (2017) önkénteseinek szerepe Budapest sportturizmusában*. Földrajzi Közlemények, Vol. 143, No. 1. pp. 12-23.
- Tőkés, T, Erdey, L, Tóth, E, Nagy, S. (2019): *Az európai integráció geopolitikai-geoökonómiai értelmezésének változása a kelet-közép-európai régióban az 1980-as évek végétől napjainkig*. Régió kutatás Szemle, Vol. 4, No. 1. pp. 70-81.
- Voicu, M, Voicu, B. (2003). *Volunteering in România: a rara avis*. In: Halman, L, Dekker, P. (szerk.): *The Values of Volunteering: Cross-Cultural Perspective*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers
- Wicker, P. (2019): *Volunteering in sports clubs and its impacts*. In: Downward, P, Frick, B, Humphreys, B. R, Pawlowski, T, Ruseski, J. E, Soebbing, B. P. (szerk.): *The SAGE handbook of sports economics*. SAGE, London. pp. 92-101.